

Lea Fatur: Od bojne sekire do orala.

9. Tam, kjer so ubili Sokola ...

razvitim banderom, z zmageponosnim krikom se vrača Dolgolas v svojo vas. Jezdi na čelu svoje čete kakor kralj. Pred njim nosita dva mladeniča na palice nasajene skalpe, ob njem stopajo slavni belokožci: glavar črne bolezní, mladi glavar črk, stari glavar lovcev, čigar puška je znana ob Kačji reki — za njim pa so privezani na konje štirje ranjeni Črnonožci. Veselo hiti Dolgolasu naproti vsa vas. Ženske pojejo slavo vélikemu glavarju: Slišal je besede Črne suknje in govoril je v zboru glavarjev. Dobro je zamenjal kože in preskrbel svoje može s puškami in prahom, a ženske s posodami in lepoticjem. Pobil je sovražnike in maščeval svoje. Kje so zdaj, ki so grozili, da nam pokončajo vas? Brez ognja je njih vigvam in lačne čakajo njih žene in otroci... Ujete bahače je pripeljal véliki glavar, da se bodo razveselile ženske ob njih mukah in da se bodo urili dečki v mučenju in učili prenašanja muk...

Voda šumi v kotlih, sladkor se raztaplja, meso peče. Po slavnostnem obedu zaigrajo možje bojno kolo. Najbolj vidna je v kolu glavarjeva perjanica, najbolj uren je njegov tomahavk, najbolj glasen njegov klic: Ukrikikiiii!« ... Splašijo se srake, a vrane posedajo po strehah in odgovarjajo hreščé.

Ženske se zbirajo pri Mandanki, občudujejo, kar je nakupila in kar je videla. »Ni več tako,« jim pravi, »kakor takrat, ko je prišel prvi véliki kanoe brez vesel mimo vasi ob Kačji reki in so se metali naši možje ob tla samega začudenja in strahu. Zdaj se vozijo tudi naši na kanoe brez vesel in videli smo ga dvakrat v tednu in dobivali novice iz vseh krajev. In mali Indijanci ob rekah v nižini znajo že mnogo tega, kar znajo otroci belokožcev in Utalo je naučila Črna suknja lepo molitev: »Daj, Utala, moli!«

In Utala vzdigne oči ter roke pa izgovarja slovesno: Kitchitwa Marie, gaganodamawichin, tchi wi machkawendamiid Kije Manito Kaginig tchi mino-ijwebisiian.«¹

Ženske gledajo s spoštovanjem v otroka. »In Utalisi zna že iz knjige in Utala pozna črke s piko,« se hvali Mandanka.

»Seveda,« potrjujejo ženske. »Kdo pa je tak kakor glavarjevi otroci? Naši nimajo takih glav in vsi ne morejo k Črni suknji.«

Mandanka se smehlja radostno: »Na vse svoje otroke je mislil glavar. Mladi belokožec bo učil vaše otroke. Šola bo pri nas prav kakor pri Véliki vodi in v Galeni.² Ko se možje odpočijejo, pojdejo na lov. Treba daril za dobre Rupertove, ki so varovali Utalo; treba daril dobri Črni suknji pri Sveti Mariji. Po lovu se bo pa začela šola. In,« namigne Mandanka, »samo tisti bo glavar vseh plemen, ki bo znal, kar znajo belokožci. Začeli bomo zdaj drugače!«

Tačas, ko se pogovarjajo ženske o oblekah in o hrani, kakršno imajo ljudje v nižini; tačas, ko igrajo moški bojno kolo, stopi Nohamo mimo straž v vigvam, kjer ležijo zvezani ranjenci. Pregleda jih in jim preveže rane ter jih tolaži: »Pogum! Kmalu ozdravite!«

¹ Češčena si, Marija... (Glej dr. Leon Vončina: Friderik Baraga, str. 195.)

² Galena je mesto v Pasji preriji.

»Za kol in muke!« se pikro nasmehne Črnonožec. »Zakaj nas nisi pustil umreti? Sicer se ne bojim muk, zasramoval bom ob kolu vranjeglavske pse, kakor je zasramoval Tlaskala³ Pavnejce, ko so ga mučili.«

»Vem,« pokima Nohamo, »imenoval jih je 'stare babe'. Pa naj vas to ne skrbi. Glavar je slišal glas Črne suknje in vas ne bo mučil.«

»Neverjetno!«, odmajejo Črnonožci, »bil je vedno krvoločan in Sokola je ubil prav brez vsake potrebe. Dokler živi Dolgolas, imamo Črnonožci hudega sovražnika.« — —

Tri dni je potem praznovala vas, in zdelo se je, da se ne more umiriti. Mohor je zapazil, kako Indijanci nanašajo dračja na prostor mučenja in kako si ostrijo dečki puščice. Nohamo stopi v glavarjev vigvam. Dolgolas brusi svoj tomahavk in veselo pozdravi Nohama: »Malo otopel mi je od metanja v drevo — lažje mu bo v živem mesu!«

Resno pogleda Nohamo: »Če misliš, véliki glavar, da boš mučil Črnonožce, ti povem — dokler sem jaz tukaj, jih ne boš!«

»To je naša navada in naša pravica!« se začudi Dolgolas. »Pri belokožcih sem odnehal radi tebe, toda to so Indijanci — pleme, ki vzame skalp belokožcu.«

»In če tudi! Jaz ne dovolim, da mučiš svoje soplemenjake. Slišal si od Črne suknje, da smo si vsi bratje. Manitu⁴ bo vprašal za vsako glavo, ki si jo razbil. Vprašal bo tudi mene. Zato bomo odšli vsi trije belokožci iz vasi, kakor hitro boš dal privezati jetnike h kolu mučenja.«

Dolgolas vrže v stran tomahavk in zastri v Nohama. Premišljuje in se zgrozi: »Ne, Nohamo, ti, ki si prijatelj Črne suknje, ti ne smeš od nas. Potem se razkadi vse, kar snujeva. Ne boš mogel ti, ne bom mogel jaz. Toda vsa vas se bo razburila...«

»Povej svojim, kar sem rekel. Izpusti jetnike!«

»Nastal bo upor,« poudari glavar. Nohamo pa vzraste: »Sam jih izpustim! Ne smel bi več pred oči Črne suknje, ko bi vi mučili človeka, dokler smo tukaj trije oboroženi kristjani.«

»Naredi, kakor se ti zdi, Nohamo,« pritrdi glavar. In ko pripravljajo na prostoru mučenja grmado, puščice in šibe in si pripovedujejo, kako premeteno so mučili druge sovražnike v tej in oni vasi — vodi Bartel konje pred pregraje in Nohamo pelje Črnonožce za hišami, a Mohor straži.

Ko so priprave za mučenje gotove, se zbere vsa vas in pride Dolgolas. Pridejo najstarejše ženske in slepi starčki, ki bi vsaj radi slišali, kako rjove njih stari sovražnik v bolečinah.

Par móž gre po jetnike. Toda kmalu se vrnejo — krik gre po gručah Vranjeglavcev: »Črnonožci so ušli! Straža leži nezavestna!«

Nepopisen nemir nastane. Vse se razbegne in hiti na zasledovanje. Dolgolas sam zajezdi konja in ga zažene v nasprotno smer. Za Dolgolasom prijezdi Nohamo. Iščejo sledi. Dolgolas pojasnjuje svojim: »Črnonožci imajo močnega čarovnika, ki jim je pomagal, da so zleteli iz naše vasi. Namesto Črnonožcev, ki niso vredni, da se junak bavi ž njimi, nalovite kaj, specite in se veselite! Jutri se pa spravimo v gozde in na prerie. Jesen je tam: jeleni in bivoli se bodo selili v gozde, medved je masten in treba nam je mozga za lase.«

Na večer drugega dne so taborili Vranjeglavci že daleč v gozdu. Zbrani ob ognju so si pripovedovali, kako je treba počastiti deda-medveda in postaviti njegovo glavo na častni kraj, da se mu ne zamerijo. Čudili so se

³ Tlaskala je bil glavar Očipvancev.

⁴ Veliki duh = Bog.

belokožcem, ki pobijajo kače, ko jim je treba le podkaditi s tobakom in jih počastiti z naslovom »babica« pa se umaknejo same. Pravijo si, kak vihar je nastal na Gorenjem jezeru, ko je bil belokožec ubil kačo in se je odpeljal po jezeru. Glavar Delavar je zvezal psa in ga vrgel v reko, da potolaži kraljico kač. Vrgel je v jezero tobaka in prosil kačo, naj se umiri in prizanese Indijancem, svojim otrokom. Da se ni usmilila kača, bi bili morali vreči morilca kače v jezero.

Mohorju uide smeh. Nohamo zasuče pogovor na bivolji lov. Dolgolas se ponosi: »Nočem loviti kakor lové divjaki, ki naženejo bivole na pečino, da se pobijejo in jih potem razmesarijo. Lovec se ogrne v bivoljo kožo— drugi se pa zaženejo v čredo. Živali bežijo, lovec v koži pa teče pred njimi do roba pečine. Tam se skrrije, bivoli pa poskačejo s pečine.«

»Tak lov ni nevaren,« se razveseli Mohor. »Saj je hujše, če naletiš na medveda ali volka.«

»Ej, Mohor,« pravi Nohamo, »nevarnost je lahko povsod. Seveda pa ni posebne nevarnosti, če beži cela čreda bivolov in pade v brezno. Pa nameri na starega bika, kakor je Catlin. Samo s pravočasnim strelom si je še rešil življenje. Bivol te nabode na roge in te pomandra z nogami. Pasejo se bivoli v čredah do pet sto glav, pa sem že videl čredo, ki je pokrila neizmerno ravan, tako da je bilo vse črno. Cenili so jo na deset tisoč repov. Pred čredami so na straži stari bivoli. Tak rogat in bradat kosmatinec je res strašna prikazen. Če zarjove v jezi, se ti zdi, da se trese prerija. Ko začuti nevarnost, tepta z nogami, koplje z rogovi in meče prst preko svoje glave. To ti je pogled...«

»Iz varnega je tak lov gotovo zanimiv,« pripomni Mohor. Nohamo se pa razvname: »Lovci odložijo ob lovu na bivole s sebe vse, kar jih teži in se zaletijo med čredo. Žival beži v divjem neredu. Lovec pa strelja in zaganja čredo nazaj, dokler ne obleži dovolj plena za njegovo lovsko strast ali potrebo. Indijanci naredijo potem kolibe, kurijo in sušijo meso in raztegnejo kože. Najbolj genljiv je pa pogled na bivolje teličke. Zaostanejo pri begu in se zarijejo z nosom v travo in mislijo revčki, da jih nihče ne vidi. Tak teliček gre potem za človekom kakor psiček, če mu zatisne oči.«

Tako se pogovarjajo, dokler se ne zavije Dolgolas v svoj koc in se ne vleže ob ognju. Nohamo se začudi: »Nocoj je glavar nekam žalosten. Pa mu vendar ni žal, da ni smel mučiti Črnonožcev?« Bastel se oglasi: »Slišal sem moža, ki sta rekla glavarju: Ne jezdimo tod! Tu v bližini je padel Pokatov sin Sokol.«

»Neprijeten spomin tudi za Indijanca!«, zamrmra Nohamo in se tudi zavije v svoj koc. »Pa od Črnonožcev se nam ni treba ničesar bati. Možje, ki so prišli zdravi domov, bodo imeli dovolj dela, da oskrbijo vas z mesom.«

»Njih lovišča mejijo na naša,« opozori Bastel. Tedaj prebudi vreščanje ptičev in pokanje vej Nohama iz težkih misli. Vidi glavarja že pri ognju. Klopko las si je zatlačil pod usnjati životnik in roke drži nad plamenom. S pogledom pokliče Nohama.

»Moj brat,« mu pravi, »premišljal sem. Manitu je zadovoljen, da si izpustil sovražnike. Ko naberemo kož, pojdemo še enkrat, da slišim Črno suknjo. Ali je res, da tista voda izpere vse grehe?«

»Krstna voda?« se domisli Nohamo. »Prerodi te, da si kakor nov človek.«

Dolgolas se zagleda v plamen. Potem skoči molče na konja. Nohamo je brž ob njem. Ves trepeče ob misli, kako se bo razveselil Baraga takega spreobrnjenca.

Po široki preriji jezdijo. Na levo je hrastov gaj. Dolgolas tjakaj obrne konja. Za njim poskoči stari Glog: »Hej, tu je bil pobit Sokol,« in kaže

glavarju na drugo stran. Ponosno se dvigne Dolgolas v sedlu: »Vranjeglavce se ne boji ne živih ne mrtvih sovražnikov!« Pa požene konja ob gaju. Za trenutek je sam pred drugimi. Obrne glavo in reče Nohamu: »Lovska praviča je sveta. Sokol je lovil na našem!« Nohamo tedaj odpre usta, da odgovori — a zadrži besedo — srce mu zastane: Iz gaja je siknila puščica in se zaletela Dolgolasu v grlo... Dolgolas omahne in lovci se zaletijo k njemu. Bastel skoči v gaj, a ne vidi nikogar. Pri glavarju kleči Nohamo, ustavlja mu kri, ihti — zaman je pomoč, grgrajoč se izliva kri iz grla.

»Taka puščica predre bivola.« stoče Bastel. Dolgolas obrača oči in grgra: »Vode — ki — čisti!« ...

Nohamo se domisli: krsta si želi. Vzame vode, ki mu jo prinese Mohor ter vpraša: »Dolgolas, ali veruješ?«

Umirajoči pritrjuje z očmi.

»Krstim te v imenu Očeta in Sina in svetega Duha,« dé Nohamo in obliva umirajočega z vodo in s svojimi solzami.

Glavar mu da znak, naj se mu približa z uhom in šepeta: »Bodi — glavar — dokler ne odrase Uta-lisi. Pelji — otroka in ženo k Čr — suk — ... Manitu ... Kitchitwa Marie...«

Močnejše se ulije kri — — — Orjaško telo se strese —. Glava se povesi v Nohamovo naročje...

*

Drugače kakor pred tednom se vrača glavar Dolgolas v svojo vas. Zdaj gre pred njim žaloben krik in bridkost hiti pod Skalno gorovje: »Kje je moč tvojih rok, o veliki glavar? Kje je urnost tvojih nog? Padali so tvoji sovražniki kakor bilke v vetru in ni te dohitel noben jelen. Tvoj glas so poslušali glavarji in tvoj vigvam je bil poln plena. Zdaj ti molčiš in puščaš nas v žalosti! Manitu te je poklical, Manitu...«

Zadnjikrat razplete in razčeše Mandanka lase svojega moža, te lase, ki so bili ponos vsega plemena. Nataknjejo mu na glavo glavarški znak;

obesijo mu za vrat pipo in ovratnice; napravijo ga kakor da gre na boj in ga naslonijo sedečega na drevo. Udarijo bobni in grmé, da odstranijo zle duhove od mrtvega. Ob Dolgolasu pa kleči žena in ponavlja za Utalo:
»Kitchitwa Marie, gaganodamawichin, tchi wi machkawendamiid Kije Manito Kaginig tchi mino-ijiwebisiian.«

Angelar Zdenčan: Ave Marija.

*Posodi, Rafael,¹ mi čopič svoj,
podaj mi Mihelanželovo² dleto,
Bernardove³ ljubezni daj napoj,
da v r e d n o proslavim Devico svetlo!*

*Slaviti vredno Njo? Pač vse zaman je.
Proslava moja vsa: samó jecljanje.*

*Toda ni treba mi obupováti ...
Saj sliši rada celo zemška mati,
kak njen otrok neobrano blebetá,
dokler še jezik gladko mu ne teče;
poslušá srečna ga in se smehljá ...*

In kaj naj jezik moj Prečisti reče?

*Marijine časti in vse proslave
strnite se v besedi dve: M a r i a , a v e !*

¹ Rafael, najimenitnejši slikar; ² Mihelanželo, najbolj sloveči kipar; ³ sveti Bernard, največji Marijin častilec.